

סייג מידע
תוכנית חינוך ומדע

תמרה אבנר הייתה משפטנית,
נשואה ואשת צבא קבע. היום,
אולי בעקבות משבר גיל ה־40,
היא סופרת, גרושה ומשוחררת.
אז מה הפלא שלספר הביכורים
שלה, שיצא ממש עכשיו,
קוראים "התנתקויות"?

בגיל הזה

לא

תמיד מגיבה הספרות העברית במהירות לאירועים המטלטלים את חיינו. ארבע שנים בלבד אחרי פינוי גוש קטיף רואה אור הרומן הראשון הבוחן (גם) את השפעת ההתרחשויות ההן. אמנם פינוי היישובים אינו הנושא המרכזי של "התנתקות", רומן הביכורים של תמרה אבנר, אבל הוא נוכח מאוד בספר, ואפילו משמש סוג של מראה, שמשני עבריה מתרחשות התפרקות אישיות ולאומיות. תמרה אבנר שימשה בימי הפינוי ההם סגן אלוף בפרקליטות הצבאית. לרבייה, לא היה לה קשר אישי מיוחד לאירועים. במסגרת תפקידה עסקה בעיקר בייצוג הצבא מול תביעות של פלסטינאים ואחרים שראו עצמם נפגעים מפעילות צה"ל.

"התנתקות" מורכב מטקסטים קצרים המובאים מפיהם של ארבעת הגיבורים הראשיים: אודי - איש צבא המופקד על יישובים בגוש קטיף; יעל - עורכת לשון, וילדיהם - אופיר ומאיה. כל אחד מהם מתאר בקולו את הדרך שהוא עובר במהלך התפוררותה של המשפחה, את ההתנתקות שהוא נאלץ (או רוצה) לבצע, ואת הצעדים הראשונים שאליה יובילו, הרבה אחרי שהספר יסתיים, לשיקום. מאחר שאבנר כתבה את הספר בתקופה שהייתה סוערת מאוד גם בחייה האישיים - היא השתחררה אחרי 20 שנות שירות צבאי והתגרשה - מפתה לתהות עד כמה שימשה אותה הכתיבה לעיבוד של תהליכים אישיים מאוד שעיברה. אלא שכפופי, וכמעט מפתה לומר כראוי, אבנר מתעקשת: "הספר אוטורי ביוגרפי כי אני כתבתי אותו, ויש בו חוויות ומחשבות ורעיונות שלי, אבל לא יותר מזה. השתמשתי בדמויות ובמצבים שאני מכירה, אבל הקצנתי אותם מאוד כדי לבדוק מה יקרה. בהרבה מקומות התוצאה הספרותית הפתיעה גם אותי". התוצאה הספרותית מפתיעה גם לקריאה. אבנר, שפרסמה בעבר ספר שירה וכתבה לציון לשבח בתחרות הסיפור הקצר של הארץ (על "קשב", סיפור משפחתי שגם הוא כתוב במספר קולות מתחלפים) משתמשת במיומנות רבה בשפה. לא רק כדי לאפיין את הדמויות השונות, אלא גם כדי להצביע על שינויים דרמטיים בחיי הרגש שלהן, המתרחשים גם כשמבחינה עלילתית נדמה שהתזווות ועירות. "מצאתי שיותר קל לי להיכנס לדמויות ולהשמיע קולות שונים, מלספר סיפור בגוף שלישי, במבט מבחוץ", היא אומרת.

"אני אנטי תזה לאיש צבא"

אבנר (42), כאמור, בוגרת 20 שנות שירות צבאי. גם האיש שנישאה לו והתגרשה ממנו לא זומן, הוא איש צבא קבע, ויש להם שלושה ילדים. היא נולדה וגדלה בקריית אונו, הייתה ילדה כותבת שהשתתפה בסדנאות כתיבה ושילחה סיפורים לתחרויות, ובסופו של דבר בחרה בלימודי משפטים. "אני לא יודעת

משעול, וידעתי שבהודמנות הראשונה אפרוש מהצבא ואתמסר לכתיבה". וההודמנות הזו הגיעה אחרי עשר שנים.

"באופיי אני אדם יציב מאוד, שורשי, לא הפכפך ולא נוטה למצבי רוח. יכול להיות שקיבלתי אומץ לזוז במסגרת משבר גיל הארבעים המיתולוגי. משהו קורה בגיל הזה. קודם כל לגוף. כל ביס שאת לוקחת מתעכל אחרת. כל מיני פרקים שלא הכרתי התחילו לכאוב לי, אני עושה בדיקות לכל מיני מחלות ששמעתי עליהן מאמא שלי. עשר שנים ידעתי שהקריירה הבאה שלי תהיה הכתיבה. כולם אמרו לי שמוזר לא עושים כסף, אבל אמרתי, לא נורא. אדם צריך לקחת אחריות על החיים שלו, להחליט מה חשוב לו, גם אם יש לזה מחיר כלכלי".

● במסגרת לקיחת האחריות, החלטת להיות דתית ולגדל את הילדים בבתי כפר דתיים, אף כי באת ממשפחה חילונית לגמרי.

"זה צעד שעשיתי כבר לפני המון שנים. אני זוכרת את עצמי כילדה מסתכלת מהחלון בשבת בבוקר, רואה ילדים מבני עקיבא בגינה מתחת לבית, ורוצה להיות כמוהם. זה היה משהו פנימי לגמרי, בנשמה. היו לי מין חיים כפוליים: חייתי כחילונית, אבל אני מאמינה ומשתדלת לקיים מצוות. ארו, בעלי לשעבר, בא מבית דתי, וכשהתחתנו כבר היה ברור שהילדים יקבלו חינוך דתי. רציני מאוד שיהיה להם מה שלא היה לי".

● איך הגיבו לזה בסביבתך הקרובה?

"פחדו שיום יבוא ואגיע בשבס, אבל זה לא קרה. עשיתי בחירה. לא אימץ צתי סממנים חיצוניים שיבדילו אותי מהחברה שממנה באתי, ממקומות הביולוגי, מתרבות הצריכה הישראלית. מצאתי לי מקום בקהילה שבה כל אחד עושה את הבחירות שלו, ואני חיה עם רגל פה ורגל שם".

● ב"התנתקות", אודי ויעל באים מרקע שונה לגמרי, ובסופו של דבר לא מצליחים להזיק מעמד יחד.

"אצלם זה קרה משום שאודי סיגל לעצמו את המחשבה הצבאית, שהיא סוגרת ומצמצמת וקטגורית, ויעל הפכה יותר מטאפורית בגישתה ופחות מעישית. אלה דברים שחוויתי בעצמי, כאשר צבא: את החיים בקלישאות, את הסימאיות, את האופן שבו אתה מתרחק מעצמך משום שאתה חי בתכניות כאלה, ובסופו של דבר מתפרק כשאתה מנסה להתמודד עם משימות שהן מאוד מורכבות רגשית, כמו אודי בספר".

● למרות ההתפוררות בסיפור, ישנה איזו תחושה אופטימית. את מאמינה שכל משהו הוא הודמנות לצמיחה?

"אני מאמינה שבמקום שיש בו ריק, אפשר להתמלא מחדש. זה כוח החיים. לפעמים צריך לפנות דברים כדי שיהיה מקום לדברים אחרים לקרות. תראי אותי: אני אחי עזיבת הצבא, שיפוץ דירה, ממש אחרי המבול - וזו תחושה נפלאה של התחדשות.

"משהו קורה"

"אני מאמינה שלא תמיד צריך שיבוא משהו מבחוץ ויפרק את המסגרת כדי שאפשר יהיה לטלטל אותה ולהרכיב מחדש. ההורים שלי, למשל, נשואים כבר 50 שנה והם כמו זוג יונים. אני בטוחה שאם יש מספיק מודעות, אפשר לחדש גם מתוך הקשר. בספר רציני להראות את מה שקורה לרובנו - אנשים שחולכים בתלם, ורק מכה קשה מטלטלת אותם בעוצמה מספקת כדי שיתעשתו".

● את באמת יושבת כל היום וכותבת, כמו שהבטחת לעצמך כשפרשת מעריכת דין?

"יש ימים כאלה וימים אחרים. את הספר הזה כתבתי במשך שלוש שנים, בגלל אילוצי זמן. ביום הייתי עורכת דין ובלילות כתבתי. בשנה האחרונה לא כתבתי, אבל זה משום שהייתי במהומה של מעבר דירה ושיפוץ. אני לא מאמינה בלחכות למוות. אני חושבת שאפשר לקרוא להן, וזה מה שאני מתכוונת לעשות בימים הבאים. יש לי משמעת, כך שאני מאמינה שאם אקום בבוקר, אחרי המקלחת אלך ל"סטודיו סי", אשתה תה צמחים וקורקר שיפון ואתיישב בבית לכתיבה, תוב, זה יקרה. אני כבר משחקת בכל מיני רעיונות לספר הבא שלי".

● את מדברת על כתיבה כעל ייעוד, אלא שבכל זאת הגעת לשם בגיל יחידות מאוחר.

"אבל זה בוער בי בעוצמה כזו, שלפעמים אני מקנאה במי שאין לו את זה. למה מקנאה? כי להיות אמן זו הבילה שמגיעה עם שלל רגישויות. כשעצוב או מאוד מאוד עצוב, כשמדכא או מאוד מאוד מדכא, ואני מקווה לגלות בעתיד שכאשר שמח גם הרבה יותר שמח".

בריעבר אם זו לא הייתה טעות", היא מודה. "אמנם עשיתי תפקידים מאוד מעיינים בצבא, ובגיל צעיר קיבלתי הודמנות להופיע מול סנגורים בעלי שם ולהשתתף במשפטים שהיו בהם המון דרמה והמון אדרנלין, אבל כל הזמן הזה בער בי הצורך לכתוב, ליצור, משהו שלא יכול לקבל ביטוי במסגרת הצבאית, שהיא די שגרתית ושוחקת מאוד".

● אז למה לא פרשת קודם?

"ככל שעליתי בסולם הדרגות היה קשה יותר להישאר בצבא, אבל גם קשה יותר להחליט לפרוש. היה לי נוח, שעות העבודה הגיוניות יותר מאשר במשרד דים של עורכי דין. זו מערכת שמתחשבת מאוד בנשים. את לא צריכה להיאבק על המשכורת, ואת נוגעת בחומרים משפטיים מעניינים, מגיעה לוועדות הכנה סת, משפיעה על חקיקה אפילו".

● נשמע מצוין.

"לא בעבור מי שיש לו בבסיס נפש של אמן. כשאת מבינה שאת לא עוסקת בייצור שלך, ואת ממשכה רק בגלל האגרציה, את נשחקת לגמרי. במסגרת ההכנות לפרישה מהצבא, עברתי מבחני אישיות, ולפי כל הפרמטרים אני האנטי תזה לאיש צבא. הבנתי את זה בעצמי כבר לפני עשר שנים, כשלמדתי לתואר שני. השתתפתי בסדנה של כתיבת שירה עם נתן יונתן, יעקב בסר ואשר רייך ב'בית אריאלה', וזה פתח את הבקבוק ושחרר את השד שהסתתר בתוכי. התחלתי לפרסם בכתבי עת, המשכתי ללמוד שירה כ'עלמא' אצל אני